

מדרור
להידוד
המחשבה בעמוד 4

מעידן הפרשה

כל מטרתנו בהפגת העגון היא זכוי הרבים. קחו חלק בהפגה וחזרו למחנות הנפלאות שמבטיחים חכמנו זכיונם לבריכה: "כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו" (פרקי אבות) "כל המזכה לאחרים, אותה הזכות עומדת לו ואינה סרה ממנו" (הוזהר הקדוש) מותר להדפיס, ללגס, לשכפל ולהפיץ את העגון כנאמרו: "אין חפץ ה' כי אדם במו שמזכה את הבריות" (חסד לאברהם)

פרשת צו | תש"פ

תוכן עניינים

1. דברי תורה לפרשת השבוע.....1
2. הכנה לפסח.....2
3. ותחזינה עיננו - "בניסן נגאלו".....3
3. באר ההלכה.....3
4. שבת גדולה.....4
4. לחידודי.....4
3. יומא דהילולא קדישא.....3

"זאת תורת העולה"

י'כבש בן שנתו תמים תעשה עולה לך' בבקר בבקר תעשה אותו (יחזקאל מ"ו, י"ג) הנביא יחזקאל בנבואה זו התנבא על העתיד לבוא. ומפרש שם הרד"ק שמזה שהנביא מתייחס רק לקרבן התמיד של שחר ולא לתמיד של בין הערבים, מוכח שלעתיד לבוא יתבטל קרבן התמיד של בין הערבים. אך המלבי"ם חולק וכותב שהנביא מדבר על עולת הבוקר, אבל כל שכן שלא יתבטל התמיד של בין הערבים, כי הנביא עצמו פירש שכל זה יהיה למילואים, וקרבנות חובת היום לא יתבטלו. וכתב החיד"א רמז לפי שיטת הסוברים שכן יתבטל, שלכן נקראת מסכת תמיד בלשון יחיד רמז לכך שעתידי להיות רק תמיד אחד. ואף במסכת תמיד עצמה לא מובאים כלל דיני תמיד של בין הערבים, אלא רק דיני תמיד של שחר. ובספר אהבת יהונתן כתב שתמיד של שחר מכפר על הרהורי הלב, ותמיד של בין הערבים על טעויותיו שלמד בלילה, שלא נברא הלילה אלא לגירסא. אך בעתיד יתקיים בנו: "והיה לעת ערב יהיה אור", ולא יוצרכו לתמיד של בין הערבים, רק לתמיד של שחר כדי לכפר על הצצה בשכינה, שזה יהיה חטאם לעתיד לבא. וניתן להוסיף, שלכן כתוב 'את הכבש האחד' ולא 'הכבש הראשון', שעתידי הוא להיות אחד לעצמו.

"זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים"

"ה'חפץ חיים" היה מעורר תמיד בדבר הצורך הגדול שיש לכל בן תורה לקבוע לעצמו זמן ללימוד סדר קדשים. את דבריו המתיק במשל: בעת שנערכת חתונה, לפני החופה טרודים כל המחוננים בשמחת הנשואין, כולם מסבבים את הכלה ושמחים עמה. קשה מאוד להוציא את הכלה ממקום מושבה ולהביאה אל מתחת לחופה. דבר אחד מזרז את הכלה ושושבינותיה לצאת אל החופה, כאשר מגיע מאן-דהוא ומכריז בקול: החתן עומד כבר תחת החופה וממתין לכלה! אם אנחנו מוכנים בידיעת סדר הקרבנות, אז יש לסניגור מליץ לפני הקב"ה: הלא בניך מוכנים בידיעות התורה של הקרבנות ועומדים ומצפים רק לך! חושה נא לגאלם ושלה משיח צדקך!

"מנחת פיתים תקריב ריח ניחוח לה"

כתוב במשנה (מנחות קי): 'נאמר בעולת בהמה: "אשה ריח ניחוח" ובעולת עוף: "אשה ריח ניחוח", ובמנחה: "אשה ריח ניחוח". לומר לך, אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים'. מפורסם בשם הקדמונים (רס"ג כמדומני) שיתפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה. ויש להקשות אם כן, הלא אם האדם אינו מתפלל - הוא פושע ישראל וקריו רשע. אך מי שמתפלל במהירות גדולה אף בלי שום כוונה מחמת טרדותיו, הלא מותר לו לאכול ולא נקרא אפילו עבריין, אז מדוע זה כגוף ללא נשמה, כמת?! ויש לבאר את הענין ע"פ הגמרא (ברכות כו): שחכמים תיקנו את התפילות כנגד הקרבנות, ותפילה היא במקום קרבן. וחשוב בעיני השי"ת מנחת סולת של העני כמו קרבן בהמה של העשיר, כך גם בתפילה שכנגד הקרבנות התפילה המשובחת ביותר היא בכוונה ודומה לקרבן של עשיר, ותפילה פחותה הרי היא מנחתו של העני שלא מביא בעל חי כי אם סולת - ללא נשמה, ואף בזה כתוב "ריח ניחוח" - כי סוף סוף מתפלל הוא לשם שמים אף כשאינו מכוון. (בשם הגר"א)

"זאת תורת החטאת"

הגמרא (מנחות קי) דורשת פסוק זה כך: "אמר רבי יצחק... כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת". והגמרא בשבת (יב): מספרת על ר' ישמעאל שהיטה את הנר בטעות בשבת וכתב בפנקסו: 'אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה'. ויש לבאר מדוע לא בחר ר' ישמעאל לעסוק בתורת חטאת ובכך יחשב לו כאילו הביא חטאת וכיפר על חטאו עוד בימיו? ויש לומר: א. על ידי אכילת הכהנים נוספת כפרה וזה אין לו בלימוד תורת חטאת. ב. כי ע"י הלימוד לא יגיע חלק לסט"א כמו בקרבן רגיל שנאכל לכהנים. ג. הלומד הוי 'כאילו' הקריב וכקרבן כחוש והוא רצה להביא קרבן שמן. ד. כל מה שחשוב כאילו הביא חטאת הוא רק אם לא נבנה בית המקדש בימיו. ה. מתוך ענוותנות, חשב שלא יצליח לעסוק בתורת חטאת בשלימות כתיקונה.

הכנה לפסח - מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

"ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח" (רמ"א תכט ס"א, וע' מ"ב). - קמחא דפסחא

בפרוס חג הפסח כוסו לוחות המודעות במודעות ענק מטעם קופות הצדקה השונות. התנוססו עליהן תמונות גדולי התורה והיראה, המשלשלים שטרותיהם לקופות הגדולות. בעיתונים פורסמו מודעות צבעוניות שהביאו הבטחותיהם וברכותיהם. מקורב רבינו ראה בכך זילות תלמידי חכמים, שמשתמשים בהם כמגייסי כספים. התמרמר בפני רבינו: "שהראש ישיבה ידע, שיבוא יום ויעמידו את גדולי ישראל בפתח בתי הכנסת וקופות בידם, כדי שהעוברים ושבים יתרמו פרוטותיהם!".

שמע רבינו והתלהב: "איך לא חשבו על זה! ס'איז א דעוואלדינגער איינפאל, זה רעיון עצום! תתקשר בבקשה ל'קופת העיר' ותאמר שאני בוחר בבית הכנסת איצקוביץ. זה קרוב לבית, ויש שם מניינים אין ספור!".

ארגון חסד מחלק אלפי ערכות של מצרכים בסיסיים כקמחא דפסחא, להוצאות החג. המארגנים סיפרו לרבינו ובקשו ברכתו. התעניין איך מבוצעת החלוקה. סיפרו שקבלו רשות להשתמש במתחם ענק. המשאיות פורקות שם את מטענן והפעילים ממיינים לערכות התמיכה. משם מוסעות הן למוקדי החלוקה בירושלים, בני ברק ומודיעין עילית. המשפחות באות, ומקבלות את הערכות. הביע רבינו מורת רוח. לא נעים למשפחות שידעו שהן נזקקות ונצרכות. מן הראוי שהערכות ישלחו לביתן.

ערכו חשבון מהיר, ומצאו שזה ייקר את העלויות במאה אלף שקלים. אמר רבינו: כדאי להוציא מאה אלף שקלים ויותר, ולהזהר ולו בכבוד של משפחה אחת!

(וישמע משה, מקץ תשע"ח)

בפרוס חג הפסח, הגיעה משלחת מ'קופת העיר'. הציבו את קופת הקרטון הגדולה, והנציחו את רבינו מניח בה שטר כסף, ברכם שתשרה הצלחה במעשיהם, ובכל טוב. הגישו כרוז שבו הוא מודיע שאת ה'קמחא דפסחא' הוא תורם לקופת העיר, וסרב לחתום. כל ההפצרות לא הועילו. יצאו וחצי תאוותם בידם: תמונה כן, חתימה לא.

למחרת אמר לנכדו: תתקשר ל'קופת העיר', תבקש שיבואו עם הטופס ועם הקופה.

הגיעו, ותרם שטר נוסף. חתם, וכפל ברכה.

נשאל: מעיקרא מה סבר, ומה נשתנה? ענה: אמש היו אלו כספי צדקה, ואיך יכול הייתי להצהיר שאני נותן את ה'קמחא דפסחא' ל'קופת העיר'. אבל היום זה היה כספי שלי, ויכול הייתי לחתום...

(מפי השמועה)

עסקני קופת צדקה חשו בכובד האחריות המוטלת עליהם. נכנסו ובידם רשימת שאלות: אם יש משפחה בת ארבע נפשות שמרוויחה פחות, ומשפחה בת תשע נפשות שמרוויחה יותר, את מי להעדיף? משפחה קטנה ששני ההורים אינם עובדים, ומשפחה גדולה שאחד ההורים עובד, את מי להעדיף? עצרו, והמתינו לתשובה. רבינו שמע בריכוז, ואמר: "הלאה".

שאלו: משפחה בריאה שמתפרנסת בדוחק, ומשפחה שיש לה יותר אבל יש בה בעיות בריאות, את מי להעדיף? משפחה דחוקה שיש לה דירה, ומשפחה דחוקה פחות אבל מתגוררת בשכירות? - "הלאה".

הרשימה ארוכה. משפחה בת ילדים קטנים, או משפחה עם ילדים מתגברים. משפחה עם הורים בעלי יכולת, ומשפחה שאין לה עזרה. - "הלאה".

המשיכו והקריאו, והודיעו שסיימו.

ואז התפרץ רבינו וקרא: "הכל מתחיל מזה שכל אחד יודע מה נעשה אצל השני -

"האם הוא דחוק, וכמה הוא דחוק, ובמה הוא דחוק! אין לנו שום ידיעה מה קורה אצל הזולת -

"הכלל היחיד הוא: כל הקודם זוכה"...

(מפי השמועה)

באר ההלכה

ותחזינה עיננו - "בניסון נגאלו ובניסון עתידין להגאל"

לפני ש"הבית הלוי" היה הרב בבריסק
הוא היה רב בעירה קטנה.

יום אחד הגיעו אליו שליחים מבריסק
וביקשו ממנו לבא לכהן כרב בבריסק,
הם הציעו לו כסף, כבוד אך הרב לא
הסכים לבא.

ולפתע קם אחד מהשליחים ואמר לרב:
"הרב אלף חמש מאות איש מחכים לך
בבריסק" מיד קם הרב לקח את
הספרים, החליפה והמגבעת והלך עם
השליחים לבריסק.

אמר על כך ה'חפץ חיים': המשיח הוא
לא יותר אכזר מה'בית הלוי', אם
המשיח היה יודע שכל כך הרבה יהודים
מחכים לו, הוא היה בא!

הלכות פת ובישולי גויים

פרק ב - דין בישולי גויים והמסתעף (חלק א')

א. תבשיל שבישלו גוי, אסרוהו חז"ל משום חתנות, וגם משום שאם ירגיל
הישראל עצמו לאכול מבישוליהם, יאכילוהו דברים טמאים. [ועיין בהערה]. ואין
חילוק בזה בין גוי נוצרי שעובד עבודה זרה, לגוי ישמעאלי שאינו עובד עבודה
זרה. ושומרונים דינם כדין הגויים ואסור לאכול מבישוליהם. אבל תבשיל
שבישלו יהודי שאינו שומר תורה ומצוות או קראי, או עבד שמלו והטבילו אותו
לשם עבדות [שחייב במצוות כאשה] או גר שנתגייר אפילו אם יש לו בנות שלא
נתגייירו או ממזר, כל אלה מותר לאכול מתבשיליהם שבהם לא גזרו חכמים.

ב. אף על פי שנתבאר בפרק א' סעיף ג' שאם הסיק ישראל את התנור או השליך
קיסם והגוי נתן בתוכה פת ועל ידי כך נאפתה, אין בזה איסור פת גויים, מכל
מקום יש אומרים שאין ההיסק שעל ידי ישראל מועיל אלא לגבי פת אבל
בבישולי גויים אין זה מועיל אלא צריך להניח התבשיל על האש במקום שראוי
להתבשל שם, ויש אומרים שגם בבישולי גויים מועיל שהישראל ידליק את האש
או ישליך קיסם וכיוצא בזה, ומרן ז"ל בשולחנו הטהור פסק כדעה ראשונה
שבבישולי גויים לא מועילה הדלקת האש בלבד אלא צריך שהישראל יניח את התבשיל על האש, ואילו הרמ"א פסק
כדעה שניה שגם בבישולי גויים מועילה הדלקת האש בלבד, וכן נוהגים האשכנזים. ואפילו לדעת מרן ז"ל שסובר לאסור
בהדליק הישראל וכאמור, הנה כל זה כשהדליק הישראל את האש ובא אחר כך הגוי ושפת הקדרה עליה, אבל אם שפת
הגוי את הקדירה תחילה, ובא ישראל והדליק האש, הרי זה מועיל אף לדעת מרן ז"ל. וגם כשהדליק הישראל את האש
ושפת הגוי את הקדירה עליה שלדעת מרן ז"ל אסור הדבר משום בישולי גויים וכאמור, באופן שיש ספק נוסף וכגון
שהגוי מבשל בביתו של ישראל או אם היה הגוי עובד כשכיר אצלנו, יש להקל. לפיכך מותר לספרדי לאכול במסעדות
של ישראל אפילו אם המשגיח נוהג להדליק את האש בלבד, הואיל ובמסעדה יש את כל הספיקות הנ"ל, אלא שמן
הראוי, שהמשגיח על הכשרות במסעדה יתן בעצמו את קדרת התבשיל על האש.

וממוצא דברים למדנו שאם הניח ישראל סיר על גבי כירה שאינה דלוקה ובא אחר כך גוי והדליק אש תחתיה, לכל
הדעות אסור התבשיל משום בישולי גויים. ומאיזד, אם הגוי הדליק אש תחת מחבת שמן והיהודי הניח את המאכל
לתוכה שאין האוכל נאסר משום בישולי גויים.

ג. ישראל שהדליק את האש והגוי נתן עליה את קדירת התבשיל ובישל מאכל שיש בו משום בישולי גויים, אף על פי
שלדעת מרן ז"ל המאכל נאסר באכילה, מכל מקום כשיש צורך בדבר אפשר ליתנו לקטן לאכול, והוא הדין אם גוי בישל
בבית ישראל או במסעדה של ישראל, שאף על פי שיש בדבר איסור בישולי גויים, מכל מקום כשיש צורך בדבר אפשר
ליתנו לקטן לאכול.

ד. אף על פי שנתבאר בסעיף הקודם שאם הסיק ישראל את האש, והגוי נתן עליו את קדרת התבשיל, לדעת מרן ז"ל
אסור משום בישולי גויים, מכל מקום אשכנזי המוכר מאכלים שיש בהם איסור בישולי גויים לדעת מרן ובא ספרדי
לקנות אצלו, אין חובה על המוכר להודיע זאת לקונים הספרדים בכדי שימנעו לקנות ולא יכשלו באיסור בישולי גויים.

ה. אף על פי שנתבאר בסעיף ב' שלדעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו צריך שהישראל יניח את המאכל על האש או בתוך
התנור, במקום הראוי להתבשל שם, מכל מקום אם אחר שהניח הישראל את התבשיל על האש, נתן הגוי דבר מאכל
בתוכו, ובמאכל שהיה בתוך הסיר לא היה ששים, כנגד מה שנתן הגוי, יש לצדד לאסור. אולם בהצטרפות ספק נוסף
כגון שהגוי מבשל בביתו של ישראל או אם היה עובד כשכיר אצלנו, יש להקל. לפיכך, אם אירע כן במסעדה יש להקל.

שבת הגדול

- הטעם שנקרא השבת שלפני פסח "שבת הגדול" - הסביר הרה"ק בעל ה"שארית מנחם" זי"ע משום דמובא בזוהר הקדוש (ח"ב פח.) דשבת קודש כל שיתא יומין מיניה מתברכין. (כל הששת ימים של השבוע שלאחר מכן מתברכים מהשבת). והנה אמרו חז"ל (ראש השנה טז.) בפסח נידונין על התבואה, היינו פרנסה. ובשבת שלפני פסח מתברכים ממנה כל השיתא יומין ובכללם חג הפסח, ועל ידי כן נידונים לפרנסה והשפעות טובות בפסח לכל ימות השנה. לכן, נקרא השבת שלפני פסח "שבת הגדול", כי בכל שבת מתברכין מיניה ששת ימות השבוע בלבד, ובשבת זו מתברכים חג הפסח ועמו כל השנה בהשפעות טובות...
- הרה"ק בעל ה"שפת אמת" מגור זי"ע אמר דהטעם ששבת זו נקראת בשם "שבת הגדול", כי עד ליציאת מצרים היתה השבת מצינת עובדה אחת, את בריאת העולם על ידי הבורא יתברך, ככתוב (שמות כ. יא) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". אבל מיציאת מצרים והלאה נוספה לה לשבת דבר נוסף, "זכר ליציאת מצרים", ככתוב (דברים ה, טו) "כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' וכו' על כן צוה ה' לעשות את יום השבת". מצוות השבת קיבלה, איפוא, מעת יציאת מצרים יתר גדולה בהיותה עדות כפולה, לבריאת העולם ולשחרור ישראל מבית עבדים. על כן ראוייה השבת להיקרא בשם "שבת הגדול"...

יום י"ג ניסן יומא דהילולא של מרן רבי יוסף קארו מחבר ה'שלחן ערוך' וה'בית יוסף' 'צוק"ל, ושל מורנו רבי משה אלשיך 'האלשיך הקדוש' 'צוק"ל

לימוד 'בית יוסף' ביום ההילולא

הרה"ק בעל ה'יוגד יעקב' מפאפא צוק"ל היה נוהג ללמוד ב"ג ניסן בספר 'בית יוסף' לכבוד יומא דהילולא של מרן ה'בית יוסף', והיה מספר שגם אביו בעל ה'ערוגת הבשם' צוק"ל היה נוהג כן. פעם אחת כשחל ערב פסח בשבת (שאז זמן בדיקת חמץ הוא בליל י"ג ניסן) עמד בעל ה'ערוגת הבשם' שכבר לא היה בצעירותו ובדק את החמץ בכל הבית למשך שעה ארוכה. לאחר מכן כשסיים את עבודתו הקדושה, קרא קריאת שמע, פשט את בגדיו ונכנס למיטתו, ולפתע נזכר כי שכח ללמוד 'בית יוסף' ביום זה. רבנו ז"ל לא חשב פעמים, ומיד קם ממיטתו והלך ללמוד...

זכות הלימוד בספרי האלשיך הקדוש

בתקופת גזירות ת"ח-ת"ט, התגלה פעם האלשיך הקדוש ליהודי שהתגורר בעיר אחת, והודיע לו שנגזרה גזירת מוות רח"ל, על יהודי עירו, ואם ברצונו להינצל - שייקח את כל אשר לו ויברח עוד באותו לילה מן העיר. והוסיף האלשיך הקדוש ואמר ליהודי בחלום, שלכך הוא קיבל רשות מיוחדת לגלות את אוזנו על הדבר הנורא, מפני שהוא לומד בקביעות את פירוש האלשיך על התורה, ומפרש אותו לרבים ומעודד אחרים שילמדוהו, ובזכות זה זכה היהודי שחיוו ניצלו (שם הגדולים להרב חיד"א).

השלחן שקיבל כח מהאלשיך הקדוש

רבינו בעל האלשיך הקדוש היה פעם בחו"ל והתארח בבית יהודי מכניס אורח. אותו בעה"ב הבחין בגודל יראתו ועבודתו של האלשיך הקדוש, והבין שהוא איש קדוש וצדיק, והוא פנה אל האלשיך הקדוש ואמר לו, שהוא רוצה להרוג אותו! כשתמה האלשיך הקדוש על סיבת הדבר, ענה לו אותו בעה"ב: כי כאן באזור שלנו אין שום קברי צדיקים, ואני צריך שיהיה כאן איזה קבר של צדיק...

האלשיך הקדוש ניסה לדבר אל לבו ולהסביר לו את חומרת העבירה וגודל העונש של שפיכות דמים, אבל הלה מתעקש ועומד על שלו, הוא חייב להרוג את הרב הקדוש. ביקש ממנו הרב שיתן לו זמן עד הבוקר, והאיש הסכים.

בלילה עשה האלשיך הקדוש שאלת חלום, ואמרו לו שהוא מוכרח ליהרג מפני שאותו יהודי מתכוין לכך בתמימות ובכל לבו. ביקש האלשיך הקדוש בשמים עצה מה לעשות, וענו לו, שיגיד לאיש שהשלחן הזה שעליו אכל ולמד יהיה חשוב מהיום כמו קבר של צדיק, ובכל פעם שתהיה לו איזו בקשה יגש אצל השולחן ושם יוכל לפעול כמו אצל קבר צדיק. ואכן בבקר הוא אמר זאת לבעה"ב, וההוא הסכים. ואכן מאותו יום קיבל אותו שלחן כח קדושה כמו קבר צדיק.

לחידודי- מדור לחידוד המחשבה

היכן מופיע משה רבינו בהגדה של פסח?